

Primārās veselības aprūpes kvalitāte un pieejamības rādītāji ģimenes ārstu praksēs Latvijā: *QUALICOPC Latvija* pētījuma rezultāti

*Gunta Ticmane^{1,2}, Sandra Gintere^{1,2},
Līga Kozlovska^{1,2}, Angelika Krūmiņa¹*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

² Latvijas Lauku ģimenes ārstu asociācija

Ievads. Pēc Pasaules Veselības organizācijas definīcijas vispārējā prakse / ģimenes medicīna ir akadēmiska un zinātniska uz primāro aprūpi orientēta klīniska specialitāte ar savu izglītības saturu, pētījumu un pierādījumu bāzi un klīnisko aktivitāti.

Lielākajā daļā valstu, tai skaitā arī Latvijā, ģimenes medicīnas attīstības pirmsākumos aktuāls ir bijis jautājums gan par ģimenes ārsta kā speciālista lomu pacientu aprūpē, gan primārās veselības aprūpes (PVA) pamatprincipu ievērošana pakalpojumu nodrošināšanā pacientiem.

Viens no nozīmīgākajiem PVA kvalitātes rādītājiem ir PVA speciālistu pieejamība. To raksturo finansiālā pieejamība, fiziskā pieejamība (sasniedzamība), veselības aprūpes sistēmas piemērotība dažādām situācijām un tās spēja reaģēt uz atšķirīgām sabiedrības prasībām.

Latvijā par šo tēmu ir veikti vairāki nopietni pētījumi, tomēr nav vienota, vispusīga pētījuma, kas atbildētu uz jautājumu, kā primāro veselības aprūpi padarīt pieņemamāku un saprotamāku pacientam, aptverot un analizējot šo jomu plašāk.

Darba mērķis. Novērtēt pacientu apmierinātību ar ģimenes ārsta prakses darbu Latvijā. Izanalizēt primārās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības rādītājus un ģimenes ārsta komandas darba vērtējumu.

Materiāls un metodes. Sadarbībā ar Nīderlandes Veselības aprūpes pakalpojumu pētniecības institūtu *NIVEL (Netherlands Institute for Health Services Research)* tika veikts kvantitatīvs šķērs-griezuma pētījums. Pētījums tika veikts 34 valstīs (31 valstī Eiropā, kā arī Kanādā, Jaunzēlandē un Austrālijā).

Latvijā darbs tika uzsākts 2012. gadā Rīgas Stradiņa universitātes Ģimenes medicīnas katedrā un nosaukts par “*QUALICOPC (Quality and Costs of Primary Care - primārās veselības aprūpes kvalitāte un izmaksas) Latvija*”. Pētījuma pamatā ir dati, kas iegūti, anketējot 1937 respondentus 218 ģimenes ārstu praksēs.

Rezultāti. Gada laikā 13,9% pacientu (266 no 1910 respondentiem) savu ģimenes ārstu apmeklējuši 6–10 un vairāk reizes, 21,4% (409 pacienti) pie ģimenes ārsta vēl nebija vērsušies, un 64,7% (1235 pacienti) pie ģimenes ārsta vērsušies no 1 līdz 5 reizēm. 90,8% respondentu (1201) atbildēja, ka veikt pierakstu pie ģimenes ārsta ir viegli. Nedēļas laikā to varēja veikt 90% pacientu, un tikai 7,6% pacientu bija jāgaida ilgāk par vienu nedēļu. Prakses personālam ir labas komunikācijas spējas 89,3% gadījumos, neapmierinošas – 3,6%.

Ģimenes ārsta pakalpojumus saņemt vakaros, naktīs un brīvdienās nav sarežģīti 38,7% gadījumos, ir sarežģīti – 20,3% gadījumos. Saņemt nosūtījumu pie speciālista nav sarežģīti 80,9%, ir sarežģīti – 5,9% gadījumos. Pacientiem ar funkcionāliem traucējumiem prakse ir pieejama 73,4% gadījumos, nav pieejama – 26,6% gadījumos.

Secinājumi. Savs ģimenes ārsts ir lielākajai iedzīvotāju daļai Latvijā (98,9%). 90,1% respondentu ar savu ģimenes ārstu ir apmierināti. Lielākajā daļā ģimenes ārstu praksi tiek ievēroti ģimenes medicīnas pamatprincipi – visaptveroša aprūpe (plašs pakalpojumu, manipulāciju klāsts), aprūpes nepārtrauktības nodrošināšana, uz pacientu orientēta aprūpe, labas personāla komunikācijas spējas.

Tomēr, lai uzlabotu primārās veselības aprūpes speciālistu pieejamību, būtu jānodrošina veiksmīgāka pacientu informēšanas sistēma, jādome par prakses darbalaika pielāgošanas iespējām pacientu vajadzībām, manipulāciju klāsta paplašināšanu atsevišķās praksēs.